

MICHELIN

Moskwa

ERGO
HESTIA®

*Udany
Weekend*

Tytuł: Moskwa – Udany Weekend
Tytuł oryginału: Moscou, Saint-Petersbourg. Le Guide Vert

Polska wersja
Koncepcja serii „Udany Weekend”: Marzena Daszewska, Tomasz Ostrowski
Redaktor prowadzący: Agnieszka Krawczyk
Tłumaczenie: Marta Duda
Redakcja: Anna Palonek
Korekta: Małgorzata Kotarba
Koncepcja graficzna: Marzena Daszewska, Paweł Kosmalski
Redakcja techniczna map: Patrycja Mikulska
Skład: MSP Studio Magdalena Suchy-Polańska
Fotoedycja: Dawid Kwoka
Zdjęcie na okładce: © Mikadun / Shutterstock.com

Wszelkie prawa zastrzeżone. Nieautoryzowane rozpowszechnianie całości lub fragmentu niniejszej publikacji w jakiegokolwiek postaci jest zabronione. Wykonywanie kopii metodą kserograficzną, fotograficzną, a także kopiowanie książki na nośniku filmowym, magnetycznym lub innym powoduje naruszenie praw autorskich niniejszej publikacji.

Wszystkie znaki występujące w tekście są zastrzeżonymi znakami firmowymi bądź towarowymi ich właścicieli.

Autor oraz wydawnictwo Helion dołożyli wszelkich starań, by zawarte w tej książce informacje były kompletne i rzetelne. Nie biorą jednak żadnej odpowiedzialności ani za ich wykorzystanie, ani za związane z tym ewentualne naruszenie praw patentowych lub autorskich. Autor oraz wydawnictwo Helion nie ponoszą również żadnej odpowiedzialności za ewentualne szkody wynikłe z wykorzystania informacji zawartych w książce.

Wydawnictwo Helion
ul. Kościuszki 1c, 44-100 Gliwice
tel.: 32 2309863
e-mail: redakcja@bezdroza.pl
Księgarnia internetowa: <http://bezdroza.pl>

Drogi Czytelniku!

Jeżeli chcesz ocenić tę książkę, zajrzyj pod adres:

<http://bezdroza.pl/user/opinie/?bemos1>

Możesz tam wpisać swoje uwagi, spostrzeżenia, recenzję.

Wydanie I
ISBN: 978-83-246-8618-6

Copyright © Le Guide Vert Michelin – Michelin & cie
Le Guide Vert Michelin, 46, avenue de Breteuil, 75324 Paris Cedex 07
Copyright © for the Polish Edition by Helion S.A., 2014

- **Kup książkę**
- **Poleć książkę**
- **Oceń książkę**
- **Księgarnia internetowa**
- **Lubią to!**
- **Nasza społeczność**

Moskwa

© S. E. / Fotolia.com

*Udany
Weekend*

Kup książkę

Poleć książkę

Plac Czerwony (Krasnaja płoczzad’/Красная площадь) ★★★

Plac Czerwony jest obok Kremla najważniejszym symbolem Moskwy. We wspomnieniach z minionej epoki jawi się jako scena wielkich uroczystości komunistycznych. Dziś ta olbrzymia otwarta przestrzeń stanowi przede wszystkim wspólny zespół architektoniczny, nad którym górują złocone kopuły soboru Wasyla Błogosławionego oraz wieże i czerwone mury Kremla.

Zwiedzanie

Pomnik marszałka Żukowa (Памятник маршалу Жукову) (B1)

Po przeniesieniu pomników wielu komunistycznych dygnitarzy do Parku Sztuki Moskwa znów wypełnia się monumentami – tym razem poświęconymi postaciom historycznym, piłkarzom lub piosenkarzom. Kontrowersyjny pomnik konny **marszałka Giorgija Żukowa** (1896–1974), głównodowodzącego Armii Czerwonej w latach 1944–45, powstał z okazji 50. rocznicy zwycięstwa nad nazistami (1995).

Dawne Muzeum Lenina (Бывший музей Ленина) (B1)

Gmach z czerwonej cegły wzniesiony w 1896 r. przez **Dymitra Cziczagowa** reprezentuje niezmiernie popularny pod koniec XIX w. styl neoruski, naśladujący dawne rosyjskie tradycje architektoniczne. Niegdyś znajdował się tu ratusz miejski, a później Muzeum Lenina, obecnie nieczynne, choć niekiedy organizuje się w nim wystawy czasowe.

Brama Zmartwychwstania (Воскресенские Ворота) (B1)

Wzniesiona w 1534 r. majestatyczna brama wchodziła pierwotnie w skład murów Kitaj Gorodu. W 1680 r. między jej dwiema arkadami powstała kaplica, w której carowie zatrzymywali się na modlitwę, udając się na Kreml. Pierwotna budowla została zniszczona w 1931 r. z rozkazu Stalina, by zrobić miejsce dla czołgów i samochodów wojskowych biorących udział w paradach odbywających się na placu. W latach 1994–95 bramę zrekonstruowano w pierwotnym kształcie. Jedna ze zdobiących ją mozaik przedstawia patrona Moskwy, św. Jerzego zabijającego smoka.

Na ziemi przed kaplicą znajduje się złocony krąg z metalu – to od tego miejsca oblicza się odległości w Rosji. Zgodnie z powstałym niedawno zwyczajem należy stanąć na środku i rzucić za siebie monetę. Symbolicznym obrazem dla współczesnej Rosji,

Plac Czerwony

Fasada Państwowego Muzeum Historycznego

kraju kontrastów między wielkim bogactwem i straszliwą nędzą, jest grupka „babuszek”, zbierających rzucone przez turystów kopiejki...

Gmach Muzeum Historycznego (Здание Исторического музея) (B1–2)

Forma budynku utrzymanego w stylu neoruskim odwołuje się do słowiańskich wzorów architektonicznych z XVIII w. Wzniósł go architekt **Władimir Sherwood** w latach 1874–83.

PLAC ★★★

Gdy przejdzie się przez Bramę Zmartwychwstania, panorama ogromnego placu zapiera dech w piersiach. W oddali kolorowe kopuły soboru Wasyla Błogosławionego łagodzą surowość czerwonych murów Kremla. Najwyższa z wież – Spasska, czyli wieża Zbawiciela, góruje nad mauzoleum Lenina. Po lewej długie, białe gmach GUM-u wprowadza element fantazji w rozmach architektoniczny placu.

Sobór MB Kazańskiej (Казанский собор) (BC1–2)

ul. Nikolskaja. Jak inne cerkwie, sobór został zniszczony w czasach reżimu Stalina, w 1936 r. Zrekonstruowano go w 1993 r. Pierwszą budowlę w tym miejscu wznosił w 1636 r. **Michaił Fiodorowicz Romanow** (1596–1645), aby uczcić w ten sposób zwycięstwo nad Polakami w 1612 r., dzięki któremu jego ród przejął władzę. Chlubę soboru, słynną ikonę Matki Boskiej Kazańskiej, patronki dynastii Romanowów, przeniesiono w XVIII w. do Petersburga, zastępując ją kopią, również otaczaną kultem.

PIĘKNY I CZERWONY

Początek „Pięknemu Placowi” dał Iwan III Srogi, gdy nakazał wyburzyć zniszczone pożarem drewniane domy pod murami Kremla. Było to swego rodzaju miejsce niczyje, na którym w późniejszym czasie odbywały się jarmarki. Stopniowo zaczęto je zagospodarowywać – w 1534 r. powstała Brama Zmartwychwstania, a później cerkiew Wasyla Błogosławionego (1555–61). Z czasem plac stał się miejscem uroczystości koronacyjnych. W XVII w. nadano mu obecną nazwę Krasnaja płoczzad, która pierwotnie oznaczała „Piękny plac” (rosyjskie „krasnij” znaczący niegdyś nie tylko „czerwony”, ale i „piękny”).

Państwowe Muzeum Historyczne (Государственный Исторический музей) ★ (B1-2)

Krasnaja pl. 1/2 – tel.: (495) 692 40 19/56 60/37 31 – www.shm.ru – codz. z wyjątkiem wt. i 1. pn. miesiąca 10.00–18.00, nd. 11.00–20.00 – 250 RUB (w tym wejście do soboru Wasyla Błogosławionego).

Wystrój wewnątrz muzeum poświęconego historii ziem rosyjskich od czasów prehistorycznych po koniec XVIII w. oddaje atmosferę prezentowanych epok. Opisy

ekspонатów w językach innych niż rosyjski są bardzo skrótoe, można jednak kupić dość dokładny katalog po angielsku.

Sufit nad schodami prowadzącymi do sal ekspozycyjnych zdobi piękne przedstawienie drzewa genealogicznego władców rosyjskich, począwszy od **św. Włodzimierza** aż po **Aleksandra III** (za panowania którego otwarto muzeum), wykonane w 1883 r. przez zespół artystów pod kierunkiem F. Toporowa.

Epoka brązu i żelaza – sala 4 i 5. W tej części ekspozycji można zobaczyć posąжки bogini płodności, prezentację kultur stepowych (m.in. rekonstrukcję *kibitki* – domostwa nomadów). W sali 5 oprócz masek pogrzebowych znajduje się szata z Altaju z V w. p.n.e.

Cywilizacje VI–III w. p.n.e. – sala 6. Rekonstrukcja wystroju królewskiego grobowca odkrytego na Krymie oraz wspaiała biżuteria.

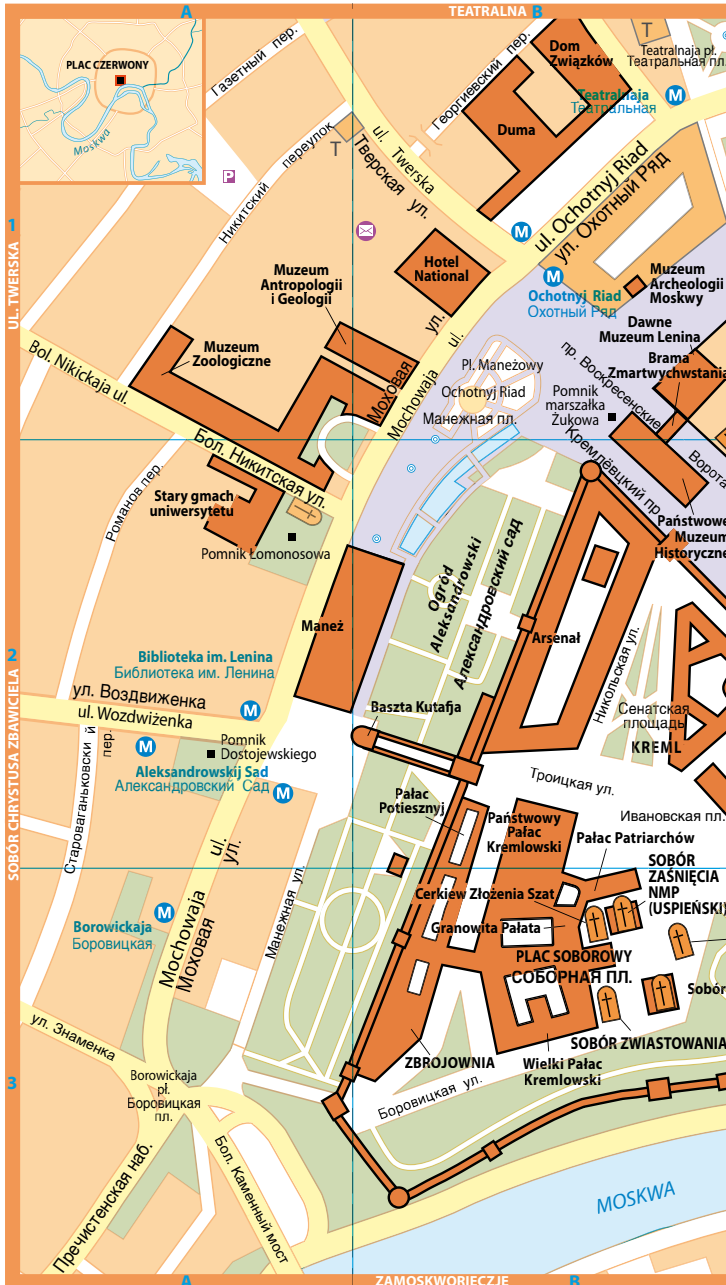
Wielkie wędrówki ludów (III–VIII w.) – sala 7. Na wystawie można podziwiać przepiękne naszyjniki i fibule.

Pierwsze państwa ruskie (IX–XII w.) – sala 8. Według kronik w 812 r. wikingowie zwani Rusami, którzy przybyli z terenu obecnej Szwecji, założyli Nowogród i pierwsze państwo na ziemiach, które swoją nazwę miały zaczerpnąć od tych najeźdźców. W sali można obejrzeć m.in. ekspozyty z grobów wikingów (broń, klejnoty).

Miasta Wielkiej Rusi (XII–XIII w.) – sala 9. Salę Nowogrodzką zdobią freski – kopie polichromii z soboru Zbawiciela (1199) zniszczonego przez Niemców w 1942 r. Ekspozyty reprezentują głównie kulturę Nowogrodu, choć jest tu także wystawiona wspaiała biżuteria z Kijowa.

Księstwa Rusi feudalnej (XII–XIII w.) – sala 10. Wystrój sali odwołuje się do polichromii ściennych z Włodzimierza. Można się tutaj zapoznać z podziałem pierwszych państw ruskich na kilkanaście rywalizujących ze sobą księstw, zachowujących jednak tę samą kulturę. Ważnym eksponatem jest wydanie *Słowa o wyprawie Igora (Słowa o pułku Igora)*. Rękopis z końca XII w., odnaleziony pod koniec XVIII w., poświęcony wyprawie księcia Nowogrodu Siewierskiego na Połowców, spłonął w pożarze w 1812 r. Na szczęście zachowała się kopia wydana w 1800 r.

Kultura staroruska (XI–XIII w.) – sala 11. W tej części wystawy są pokazywane ekspozyty z soboru w Suzdalu, jeden z najstarszych znanych fresków, rzemiosło artystyczne, piękna biżuteria (pierścienie z trzema perłami) i wspaiałe iluminacje.

Droga do zjednoczenia ziem ruskich (XIII–XV w.) – sala 13. Sala Moskiewska jest poświęcona powstaniu Księstwa Moskiewskiego. Mieści wspaniałe skarby z Symferopola składający się ze złota i kamieni szlachetnych.

Kultura ruska w XIV i XV w. – sala 14. Możemy tu podziwiać rękopisy, ikony, wspaniałe wrota carskie z ikonostasu.

Miasta ruskie od XV do XVII w. – sala 15. Ekspozycja obejmuje portrety bojarów o surowych obliczach, dokumenty pańszczyźniane, ubiory itp.

XVI i XVII w. – sale 16–21. Rzemiosło artystyczne: wyroby ze skóry, ceramika, meble. Sala 17 jest poświęcona wyprawom odkrywczym na Syberię. Sala 18 ukazuje życie na dworze carskim. Sala 19 skupia się na historii Kościoła prawosławnego. W sali 20 jest prezentowany m.in. globus z 1679 r. i prasa drukarska. Ostatnia sala jest poświęcona broni.

Rosja za panowania Piotra Wielkiego – sale 22–24. W tej części wystawy są pokazywane portrety władcy, meble, karetka na płozach, ubiory.

Od panowania Katarzyny Wielkiej do XIX w. – Ekspozycja obejmuje portrety cesarzowej i jej faworytów, dokumentuje również historię marynarki wojennej i tradycje wojenne Rosji. Można tu również zobaczyć porcelanę, przedmioty codziennego użytku i zaaranżowane wnętrza domów mieszczańskich, szlacheckich i chłopskich.

Mauzoleum Lenina (Мавзолей В.И. Ленина) ★ (C2)

Tel.: (495) 923 55 27 – codz. z wyjątkiem pn. i pt. 10.00–13.00. Należy ustawić się w kolejce ciągnącej się przy Ogrodzie Aleksandrowskim. Ok. 12.30 żołnierze przerywają kolejkę – trzeba przyjść innego dnia (nie warto więc zjawiać się po ok. 11.15). W mauzoleum nie można robić zdjęć, rysunków, nie należy też się zatrzymywać.

Budynek przypominający piramidę został wzniesiony w 1930 r. według projektu **Aleksieja Szczusiewa** jako miejsce spoczynku zabalsamowanego ciała bolszewickiego przywódcy, które od 1924 r. było eksponowane w prowizorycznej drewnianej budowli.

Piękne wnętrze domu handlowego GUM

UROCZYSTOŚCI SOWIECKIEGO REŻIMU

Za czasów komunizmu Plac Czerwony był sceną wielkich uroczystości państwowych, będących oprawą pogrzebów dygnitarzy i obchodów świąt. Pod spojrzeniem dostojników partyjnych defilowały czołgi i wyrzutnie rakietowe. Wiele budowli na placu zostało w związku z tym zniszczonych, powstały też nowe, m.in. mauzoleum Lenina.

Pomnik Minina i Pożarskiego

W sali w podziemiach spoczywa w szklanej trumnie **Lenin**, zaskakujący lekkim uśmiechem na ustach. Podobno sam twórca ustroju komunistycznego w Rosji, a później wdowa po nim sprzeciwiali się takiemu hołdowi – ale bez skutku. Wychodząc z mauzoleum, przechodzi się obok murów Kremlu, gdzie można zobaczyć panteon bohaterów ZSRR. Są tu urny grobowe wmurowane w czerwone cegły i groby z popiersiami. Spoczywają tu m.in. **Jurij Gagarin**, pierwszy człowiek w kosmosie i pisarz **Maksym Gorki**, a także kolejni panowie na Kremlu, począwszy od **Stalina** (przy którego grobowcu nadal są składane kwiaty – jego zwłoki spoczywały początkowo obok Lenina, pochowano je tutaj potajemnie w 1961 r. po referacie Chruszczowa i początku odwilży), przez **Leonida Breżniewa**, **Jurija Andropowa** i **Konstantyna Czernienkę**. Są też groby: **Feliksa Dzierżyńskiego**, Polaka i twórcy pierwszych radzieckich organów bezpieczeństwa, **marszałka Żukowa** oraz **generała Budionnego**, który uczestniczył w wojnie domowej w Rosji.

GUM (ГУМ) ★★ (C2)

Gmach o długości 250 m został wzniesiony w 1894 r. w bardzo wówczas modnym stylu neoruskim. Pełne przepychu wnętrze, oświetlone przez wielki świetlik (wejście od ul. Nikolskaja), składa się z trzech długich galerii połączonych kładkami i schodami. W 1953 r. w budynku urządzono wielkie państwowe centrum handlowe, w którym uprzywilejowani mogli znaleźć wszystko, czego nie można było kupić w normalnych sklepach. Obecnie GUM mieści galerię handlową i poza legendarnym **Gastronomem nr 1** znajdują się tu takie same sklepy, jak w większości stolic europejskich. Zachowała się tu jednak niezwykła atmosfera, jest też kilka przytulnych kawiarni.

Łobnoje Miasto (Лобное Место) (C2)

Okrągła trybuna przypominająca z daleka studnię została zbudowana w 1584 r. przez cara **Borysa Godunowa** i przebudowana pod koniec XVIII w. Z tego miejsca odczytywano ludowi carskie ukazy.

Pomnik Minina i Pożarskiego (Памятник К. Минину и Пожарскому) (C2)

Rzeźba wznosząca się przed soborem Wasyla Błogosławionego została wykonana w 1818 r. przez **Iwana Martosa**. Upamiętnia **Kuzmę Minina** i **księcia Dymitra Pożarskiego**, którzy w 1612 r. zorganizowali wspólne ruszenie i poszli z nim na odsiecz Moskwie, okupowanej przez Polaków.

Sobór Wasyła Błogosławionego

Sobór Wasyła Błogosławionego lub Opieki Matki Bożej na Fosie (Собор Василия Блаженного/Покровский собор) ★★★ (C2)

Tel.: (495) 698 33 04 – codz. z wyjątkiem wt. i 1. pn. *miesiąca 11.00–17.00 (10.00–18.00 latem)* – kasy są zamykane 30 min wcześniej – 150 RUB (bilet obejmuje również wstęp do Państwowego Muzeum Historycznego).

Cerkiew, wzniesiona w latach 1551–62 przez Iwana Groźnego jako wotum zwycięstwa nad Tatarami, mieni się bajkową feerią barw i kształtów z kopułami mieniącymi się zielenią, czerwienią, błękitem i żółcią... Budowla ma skomplikowany, wyrafinowany plan – składa się aż z dziewięciu cerkwi wieżowych. Nad grobem „boskiego szaleńca” budowano dziesiątą cerkiew.

Wewnątrz ikonę patrona cerkwi otacza siedem scen przedstawiających jego życie. Schody o wysokich stopniach wiodą do centralnej, największej cerkwi pod wezwaniem **Opieki Matki Bożej (Pokrow)**. Uderzająca jest jej wysokość – 47 m, nietypowy jest także jej plan, przy posadzce kwadratowy, a w wyższych kondygnacjach ośmioboczny. Ikonostas pochodzi z XVIII w. Korytarze zajęte przez kioski z pamiątkami wiodą do pozostałych malutkich cerkwi, z których część można podziwiać tylko z progó: cerkiew św. Aleksandra z ikonostasem z XVI–XVII w., Św. Trójcy z zachowanym wspaniałym wystrojem i ikonostasem z ikonami szkoły moskiewskiej i petersburskiej.

W **Muzeum Sztuki Sakralnej** ★ można zobaczyć iluminowane księgi, ewangeliarze, relikwiarze, szaty i **ikony**, m.in. wspaniałą Matkę Boską Włodzimierską, Pokrow i błogosławionego Wasyła na tle chmur (XVI w.).

Wielki Most Moskiewski (Bolszaj Moskworieckij Most/Большой Москворецкий мост)

Z mostu prowadzącego na Wyspę Moskiewską i dalej do dzielnicy **Zamoskworieckje** roztacza się wspaniały **widok** ★★★ na wysokie mury Kremla z wieżami, dzwonicami i kopułami błyszczącymi w promieniach słońca. Na wprost, za szeregami białych limuzyn, które dowożą tu po ślubie młode pary na obowiązkowe zdjęcie, kopuły cerkwi Wasyła Błogosławionego rywalizują ze sobą fantazyjnymi kształtami i kolorami.

Okolice

PLAC MANEŻOWY (MANIEŻNAJA PŁOSZCZAD'/МАНЕЖНАЯ ПЛОЩАДЬ) (B1)

Muzeum Archeologii Moskwy (Музей археологии Москвы) (B1)

1–я Манежная пл., *naprzeciw dawnego Muzeum Lenina* – tel.: (495) 692 41 71 – www.mostmuseum.ru – codz. z wyjątkiem pn. i ostatniego pt. *miesiąca 10.00–18.00 (śr.–pt. 11.00–18.00)* – 50 RUB.

Niewielkie muzeum zostało urządzone w podziemiach hotelu Moskwa, aby umożliwić zwiedzającemu poznanie relikwów dawnej Moskwy, odkrytych w 1990 r. podczas robót budowlanych. Można tu zobaczyć kilka przesłań **mostu Zmartwychwstania (Woskriesieński most)** z XVI w. przerzuconego nad rzeką **Nieglinką** (od 1805 r. płynącą pod ziemią), fundamenty grobli i bruk ulicy Twerskiej oraz drobne zabytkowe przedmioty.

Z placu Rewolucji należy przejść przejściem podziemnym pod ulicą **Ochotnyj Riad**.

SKROMNY CZŁOWIEK

Michaił Łomonosow urodził się w biednej rybackiej rodzinie w okolicach Archangielska. Był samoukiem. Jak głosi legenda, dotarł do Moskwy – by nauczyć się pisać poezję – z transportem ryb. Wykazał się tak wielkim talentem, że jego zwierzchnicy wysłali go na studia do Akademii Kijowskiej, do Petersburga, a wreszcie do Niemiec. Przyczynił się do założenia w 1755 r. pierwszego uniwersytetu w Rosji. Był słynnym uczonym (zajmował się fizyką, matematyką i astronomią), ale także historykiem i poetą (oraz twórcą mozaik). Zasłynął jednak przede wszystkim dzięki opracowanej i wydanej przez siebie gramatyce, której zawdzięcza przydomek „ojca literatury rosyjskiej”.

Na rogu ulicy Bolszaja Dmitrowka wznosi się **Dom Związków (Дом Союзов)** (B1), w którym w 1924 r. wystawiono na widok publiczny zwłoki Lenina (a w 1953 r. Stalina). Obecnie mieści salę koncertową.

Kolejny gmach to **Duma (Государственная Дума)** (B1), czyli rosyjski parlament.

Stary gmach uniwersytetu (A2)

Ul. **Mochowaja** (Моховая ул.) 9.

Obecny gmach z ogrodem i pomnikiem założyciela **Michaiła Łomonosowa** (1711–65) został wzniesiony w 1817 r.

Maneż (Манеж) (AB2)

Długi budynek w stylu klasycystycznym został wzniesiony przez **Osipa Bowe** według planów hiszpańskiego inżyniera **Agustina de Betancourta**. Otwarty w 1817 r. był wykorzystywany do parad wojskowych i jako sala koncertowa, a obecnie jest miejscem wystaw artystycznych i handlowych.

Plac Maneżowy (Манежная площадь) (B1)

Jest to rozległy plac położony między ul. Ochotnyj Riad, Maneżem, Ogrodem Aleksandrowskim i Placem Czerwonym. Stanowi miejsce spotkań moskiewskiej młodzieży – można tu zobaczyć chłopców grających w piłkę lub szalejących na deskorolkach. Półprzezroczystą kopułę pośrodku placu, świetlik ogromnej podziemnej galerii handlowej **Ochotnyj Riad**, wieńczy postać św. Jerzego zabijającego smoka, symbol stolicy Rosji (B1).

Ogród Aleksandrowski (Александровский сад) ★ (B2)

Park został urządzony u stóp Kremla w 1820 r. w miejscu, w którym płynęła dawniej Nieglinka. Zawdzięcza nazwę carowi **Aleksandrowi I**, który założył go, aby uczcić zwycięstwo nad Napoleonem Bonaparte. Od 1967 r. znajduje się tu **Grób Nieznanego Żołnierza**, przy którym wartę honorową pełnią żołnierze elitarniej jednostki. Uroczysta zmiana warty odbywa się codziennie w południe. Nieco dalej znajduje się **grota ruin (Грот Руины)** zbudowana z resztek budynków zniszczonych w 1812 r. Niedaleko centrum handlowego Ochotnyj Riad urządzono kanał, który przypomina o podziemnej rzece. Zdobią go rzeźby zwierząt inspirowane baśniami Puszkina – dzieła **Zuraba Ceretelego**. Nad kanałem jest wiele barów i restauracji. Przez Ogród Aleksandrowski i **basztę Kutafja** (B2) prowadzi droga na **Kreml**.

informator

TRANSPORT

Dojazd – Najbliższe stacje metra to Ochotnyj Riad (linia 1) i Płoczzad' Rewolucji (linia 3). Ze stacji metra Płoczzad' Rewolucji należy przejść w kierunku konnego pomnika marszałka Żukowa.

RESTAURACJE

Jest ich wiele przy ulicach w pobliżu Placu Czerwonego, na placu Rewolucji i w dzielnicy Kitaj Gorod (dojście ul. Nikolskaja).

KLUBY I BARY

Przy podziemnej galerii handlowej **Ochotnyj Riad** (B1) mieszczą się pizzerie, bary samoobsługowe i fast-foody. Latem przy małym kanale, który zdobiją figury zwierząt, przed lokalami rozstawia się stoliki. Kawiarnie znajdują się również w **GUM-ie**.

ZAKUPY

GUM (ГУМ) – C2 – Plac Czerwony 3 i ul. Nikolskaja 2 – 9.00–21.00, nd. 10.00–21.00.

Znane marki zachodnie – odzież, perfumy, towary luksusowe. **Gastronom nr 1** (parter) to słynne luksusowe delikatesy. **Ochotnyj Riad (Охотный Ряд)** – B1 – pod pl. Maneżowym, wejście ze stacji metra o tej samej nazwie – 11.00–22.00. Sklepy z odzieżą, bary itp.

Sklep w Muzeum Historycznym – B1–2 – Plac Czerwony 1/2 (po prawej od wejścia do muzeum) – 9.00–21.00. Rosyjskie rzemiosło – matroszki, porcelana, szale, malowane jajka.

Kreml (Кремль) ★★★

Serce Moskwy jest najważniejszym miejscem w stolicy, a także w całym rosyjskim mocarstwie. To właśnie za tymi wysokimi, czerwonymi murami samotni nieufni tyran – od Iwana Groźnego po Stalina – stanowili o losie milionów, podczas gdy w pałacowych korytarzach rozbrzmiewały szept spiskowców i przysłych carobójców. Polityczny symbol Rosji imperialnej jest również duchowym centrum Rosji prawosławnej. Zwiedzanie tego niezwykłego miejsca, pełnego wspaniałych pałaców i cerkwi, stanowi kulminacyjny punkt pobytu w Moskwie.

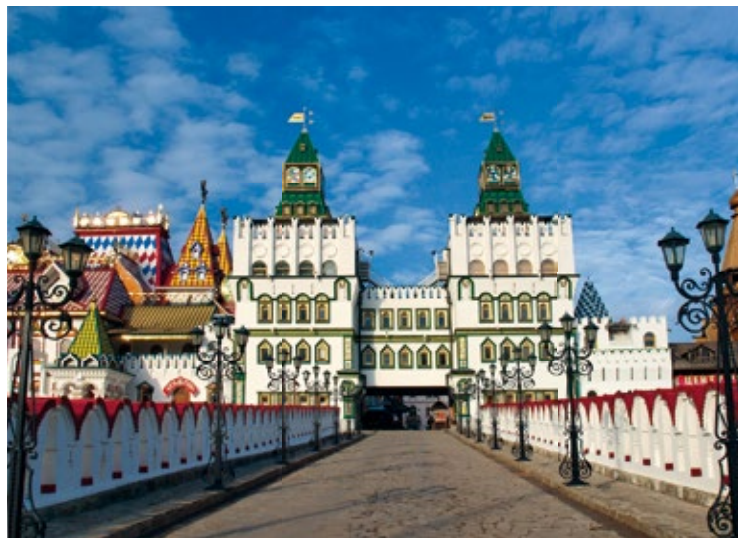
Tło

POWSTANIE KREMLA

Początki

Jak głosi tradycja, w 1147 r. książę Suzdała **Jerzy Dołgoruki** zaprosił księcia Nowogrodu na ucztę nad rzeką Moskwą. Miejsce musiało wydać się mu interesujące, ponieważ dziewięć lat później rozkazał zbudować gród na Wzgórzu Borowickim. Otoczony fosami pierwszy Kreml zmieniał się nieustająco. Powstały murowane cerkwie, a po pożarze **Iwan I Kalita** zbudował nową twierdzę z dębowego drewna (1340), która wzbudzała podziw współczesnych. Według zachowanych przekazów obwarowania miały „grubość od dwóch do sześciu metrów i aż siedem metrów wysokości!”. Twierdzę Kality zniszczył w 1365 r. kolejny pożar.

Sprawa była poważna, ponieważ Moskwie zagrażała Złota Orda i najazdy Litwinów. Postanowiono więc odbudować Kreml z białego kamienia. W 1367 r. za panowania

Widok na Kreml

księcia **Dymitra Dońskiego** w zaledwie kilka miesięcy wzniesiono nowy zamek – już rok później zaatakowali go najeźdźcy. W późniejszych latach, gdy Moskwa rosła w siłę, a zagrożenie ze strony Mongołów stopniowo zniknęło, Kreml zaczął popadać w ruinę.

Od bieli do czerwieni

Wielki książę **Iwan III Wielki** postanowił więc wznieść obwarowania z mniej krucho materiału – cegły. Jako że Włochów uważano za mistrzów w sztuce fortyfikacji, książę zaprosił do Moskwy architekta Antonia Jilardiego zwanego

Antoniem Friazinem (czyli „Cudzoziemcem” – ten przydomek otrzymało wielu włoskich artystów pracujących w Rosji), który w 1485 r. wznosił wieżę Tajnicką. Od 1490 r. robotami kierował mediolańczyk **Pietro Antonio Solari**. Budowę zakończył w 1495 r. **Alevisio Friazin** – to wtedy powstały mury z krenelacją i Kreml zyskał obecny wygląd. W 1508 r. powstała szeroka fosa i również w tym okresie wzniesiono lub odbudowano wiele z istniejących do dziś budynków świeckich i sakralnych.

Pożary, wybuchy, kolejne budowy... Przez wieki Kreml bardzo się zmieniał. Za czasów panowania pierwszych Romanowów powstał wspaniały Pałac Teremowy i Pałac Patriarchów, rezydencja głowy Kościoła prawosławnego w Rosji. W XVII w. został wzniesiony sobór Dwunastu Apostołów i Pałac Potiesznij. Pod koniec XVIII w. architekt **Bajenow** urządził ogród, zaś **Matwiej Kazakow** zaprojektował budynek Senatu. W latach 1816–35 **Osip Bowe** odbudował gmachy uszkodzone podczas krótkiego pobytu wojsk Napoleona w Moskwie. **Konstantin Ton** wznosił w latach 1836–47 Wielki Pałac Kremłowski, który zastąpił dawną rezydencję carów (jej pozostałością jest Pałac Teremowy). W latach 60. XX w. zbudowano Pałac Zjazdów.

Ośrodek władzy politycznej i religijnej

Kreml, siedziba książąt, a później carów, jest również duchową stolicą Kościoła prawosławnego w Rosji od 1325 r., kiedy **metropolita Piotr** przeniósł się z Włodzimierza do Moskwy. Poza rodziną władcy, patriarchą, duchownymi i służbą na Kremlu rezydowali również faworyci i bojarowie, którzy wzniesli w obrębie murów własne drewniane dwory. Dopiero Piotr Wielki zabrał Kremlowi status najważniejszego ośrodka politycznego w Rosji, przenosząc się do nowej stolicy kraju, Petersburga. Dopiero w 1918 r. rząd radziecki powrócił do Moskwy i Kreml znów stał się ośrodkiem władzy politycznej. Od 1991 r. pełni rolę siedziby prezydenta Federacji Rosyjskiej.

WIELKA I MAŁA HISTORIA

Iwan Groźny

Jest 16 stycznia 1547 r. Wielki książę Iwan ma szesnaście lat. Stracił ojca w wieku trzech lat. Przez całe jego dzieciństwo bojarzy spiskują między sobą i zabijają się w pałacowych korytarzach. Gdyby młodziutki Iwan znikł, jeden z nich mógłby zostać wybrany władcą... Iwan postanawia zatem wykonać pierwszy ruch – każe koronować się w soborze Wniebowzięcia na „cara wszystkich ziem ruskich”. Przyjmując ten tytuł, pochodzący od łacińskiego słowa „caesar”, ogłasza się sukcesorem cesarza Bizancjum i jednocześnie suzerenem wszystkich książąt ruskich, których potęgę zamierzał zniszczyć. Niebawem doszło do głosu jego okrucieństwo – pod najdrobniejszym pretekstem skazywał na śmierć swoich towarzyszy, lubował się w torturach, które chętnie sam zadawał, wiódł też niesłychanie rozpustne życie. Żenił się osiem razy (bezwzględnie oddalając niewygodne małżonki). W ataku wściekłości kazał udusić metropolitę i zabił w szale swojego syna, carewicza Iwana. Obsesyjnie podejrzewając wszystkich o spiski, rozkazał wykopać podziemny tunel, by w razie buntu móc uciec z twierdzy. Zmarł w 1584 r. Tron objął jego syn Fiodor I, człowiek prosty i niezbyt inteligentny, w którego imieniu rządził **Borys Godunow**. Iwan Groźny przekształcił państwo w silne mocarstwo, ale problemy z sukcesją po jego śmierci pogrzyżyły Rosję na długi czas w chaosie.

KREML W LICZBACH

Kreml otoczony przez ceglane mury o długości 2 km 235 m i grubości dochodzącej do 6 m, z 20 wieżami, ma kształt trójkąta i zajmuje 27,5 ha położonych na wzgórzu nad rzeką Moskwą. Przy najdłuższym boku twierdzy ciągnie się Ogród Aleksandrowski, urządzony nad rzeczką Nieglinką, która od XVIII w. płynie pod ziemią. Drugi bok graniczy z Placem Czerwonym, trzeci ciągnie się wzdłuż brzegu Moskwy.

Moskwa

*Udany
Weekend*

Ruszajcie w świat z przewodnikami Michelin!

Zapraszamy w podróż po najwspanialszych regionach świata.

W trzech częściach przewodnika z serii „Udany Weekend” znajdziecie niezbędne informacje o celu Waszej podróży:

- informacje praktyczne – przydatne przed i w trakcie podróży
- zaproszenie do podróży – część prezentująca informacje geograficzno-historyczne i kulturowe
- dzielnice i zabytki – rozdział proponujący trasy zwiedzania danego miasta i opisujący interesujące miejsca

Gwiazdki (tradycyjny system oceny atrakcji turystycznych)

- ★★★ zobacz koniecznie
- ★★ warto odwiedzić
- ★ godne uwagi

Precyzyjne **mapy**

- ogólny plan miasta
- plany dzielnic
- plan komunikacji miejskiej

Nr katalogowy: 15848

Księgarnia internetowa:
<http://bezdroza.pl>

Zamówienia telefoniczne:
tel.: 0 801 339900
kom.: 0 601 339900

Zaplanuj trasę podróży
z serwisem
www.ViaMichelin.com

Cena 19,90 zł

PROGRAM PARTNERSKI

GRUPY WYDAWNICZEJ HELION

1. ZAREJESTRUJ SIĘ
2. PREZENTUJ KSIĄŻKI
3. ZBIERAJ PROWIZJĘ

Zmień swoją stronę WWW
w działający bankomat!

Dowiedz się więcej i dołącz już dzisiaj!

<http://program-partnerski.helion.pl>

GRUPA WYDAWNICZA
Helion SA

ISBN 978-83-246-8618-6

9 788324 686186 >